

Володимир Мороз

ПРИРОДА СОЦІАЛЬНОГО ВЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІЙ ЦЕРКВІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Проаналізовано сутність соціального вчення Української греко-католицької церкви у контексті її взаємозв'язку із загальнокатолицькою соціальною доктриною. Окреслено принципи цього вчення, перспективність його дослідження як нормативної суспільної теорії умови, а також шляхи розвитку в епоху глобалізації та постмодерну.

Ключові слова: Українська греко-католицька церква, соціальне вчення церкви, соціальна доктрина церкви.

Умови незалежної України – історичний шанс для забезпечення вільного функціонування релігійності та розвитку релігійних організацій. Церква багато років поспіль утримує першість за рівнем довіри серед громадян. Відомо, що Україна – поліконфесійна держава, до того ж зі значною регіоналізацією конфесійної карти. Відтак порозуміння у суспільстві значною мірою залежить від доброї волі вірних, їхнього усвідомлення відповідальності за спільноту та державу, що їх вони спільно з іншими розбудовують. Однією з головних інституцій, що пропагує потребу, засади та шляхи втілення цієї відповідальності, є Українська греко-католицька церква (УГКЦ). Відтак вивчення її суспільної позиції – актуальне наукове завдання. Його виконання – запорука стабільності державно-церковних та міжконфесійних взаємин. Однак вирішення цього завдання неможливе без розуміння основ і принципів соціального вчення церкви, що стало метою нашої статті.

Питання сутності соціального вчення УГКЦ привернуло увагу Л. Коваленко, О. Недавньої, О. Савчука, П. Яроцького. Серед закордонних дослідників відзначимо осмислення природи християнського соціального вчення, здійснене Антоніо Марія Бадджо. Аналіз питання неможливий без урахування спроб осмислити природу соціального вчення у рамках самої УГКЦ, що їх здійснювали передусім М. І. Любачівський, А. Гузар і С. Шевчук. Зрештою, напрямки і перспективи розвитку цього вчення неможливо вивчити без урахування впливу чинників глобалізації та постмодернізації на релігію. Ці аспекти стали предметом дослідження П. Беєра, В. Бодак, А. Виговського, В. Єленського, Р. Інглегарда, А. Колодного, П. Мандельштам Бальцер, Г. Пирог, Д. Роджерса, А. Филипович.

Водночас на порядку денному – потреба окреслення цілісності соціального вчення в УГКЦ, його співвідношення із загальнокатолицькою соціальною доктриною (СДЦ) та потенціалу для подальшого розвитку.

Українська греко-католицька церква – найбільша у світі Східна церква, що перебуває у єдності з Апостольським престолом у Римі. Вона – автономна частина Католицької, тобто Вселенської церкви. Своє бачення напрямків та пріоритетів суспільного розвитку Католицька церква пропонує світові через соціальне вчення або ж соціальну доктрину церкви. Між цими термінами особливої відмінності немає – ідеться про одну й ту саму реальність. Проте “доктрина” більшою мірою підкреслює теоретичний аспект проблеми, а “вчення” – історичний і практичний [1, с. 55]. Загалом без залучення й аналізу СДЦ вчення УГКЦ неможливо зрозуміти.

Початок сучасній соціальній доктрині католицизму поклала енцикліка папи Лева XIII “Нові речі” (“*Regum novarum*”). Її тези неодноразово доповнювали наступні римські архієреї. Однак соціальну доктрину на початках не планували як органічну систему. Навпаки, вона поставала завдяки численним виступам учительства на соціальні теми [2, с. 58]. Структуризація цілісної доктрини – плід пізніших часів. Тож увагу привертає така якісна риса СДЦ, як її динамічність, що виражається у готовності церкви реагувати на нові суспільні виклики та проблеми [1 с. 55].

Важливим є питання про природу соціальної доктрини. Церква застерігає, що її не можна розглядати як ідеологію чи прагматичну систему, спрямовану на визначення і впорядкування економічних, політичних та соціальних відносин [3; 2, с. 58]. Від перетворення в ідеологію СДЦ, за А. М. Бадджо, застерігає те, що вона описує ідеальний обрій, який не можна розпізнати повністю у жодній формі часткового гуманізму, тобто в ідеології. На відміну від носіїв ідеології, християни не лише володіють істиною, а й шукають і розбудовують її [4, с. 54-55, 57]. СДЦ також не є утопією – нездійсненим ідеалом, бо у ній подані моральні судження для спрямування людини на досягнення християнського ідеалу, а не тільки опис. Проте ця

доктрина – і не третій шлях порівняно з капіталістичним чи комуністичним. Церква подає не модель розвитку, а лише оцінює системи з погляду Євангелія і дає “принагідні поради” [4, с. 54-55, 57]. Ці поради, як наголосив у 2007 р. тодішній Апостольський нунцій в Україні І. Юркович, цілковито зрозумілі лише у світлі віри [5, с. xi]. СДЦ – продукт і конструкція морального богослов'я. Її мету вбачають у тлумаченні реалій людського існування, визначенні їх відповідності чи невідповідності євангельській науці про людину і її покликання [3; 2, с. 52-53, 58].

Загалом СДЦ – це етична доктрина, що сформована через об'єднання численних міждисциплінарних даних в одне моральне судження, але не зводиться до жодного з елементів, яких потребує для виникнення [4, с. 59-60]. Вона не є просто видом моралізаторства – Католицька церква викладає у ній своє бачення природи і призначення людини як цілісного суб'єкта. Підґрунтям соціальної доктрини церкви виступає “антропология на основі Євангелія” з твердженням ідеї людини як образу Божого [4, с. 59]. З огляду на таку позицію, церква прагне осмислити всю тканину суспільного буття, наголошуючи, що винятками не є політика, економіка, праця, право і культура [2, с. 52-53].

Із вказаних засновків випливають два основні структурні принципи СДЦ і соціального вчення церкви: христоцентричність та антропоцентричність. Перший із них означає, що осмислення суспільних реалій відбувається у рамках богословського розуміння діяльності й особи Христа як зразка для християн [4, с. 78; 6, с. 15; 7, с. 69-70, 88, 275]. Принцип антропоцентричності виражається у тому, що турбота про конкретну людину в усій різноманітності її буття спонукає церкву заангажуватися в суспільні справи, а суспільні повчання церкви вважають найдинамічнішою частиною її богослов'я [8, с. xv]. На функціональному рівні таке орієнтування СДЦ та соціального вчення УГКЦ веде до розробки принципів спільного блага, субсидіарності та солідарності [7, с. 276-278].

Соціальна доктрина Католицької церкви – спільна для всієї католицької спільноти. Однак теорія сучасного католицизму після Другого Ватиканського Собору далека від того, щоб уніфікувати розмаїття традицій церков, з'єднаних з римським Апостольським престолом. Декрет Собору “Про Східні католицькі церкви” від 21 листопада 1964 р. гарантував рівну гідність церков Сходу і Заходу та оголосив про потребу відновлення прав і привілеїв Східних церков, відповідно до їх давніх традицій [9, с. 173]. Понад те, Собор визнав перед Східними церквами обов'язок дбати про плекання своїх традицій [9, 174-175; 176, 183]. Аналогічні заклики повторив Папа Іван Павло II в апостольському листі “Світло Сходу” (“Orientale lumen”) у 1995 р. Показово, що Понтифік, торкаючись цієї теми, вжив вислів “повністю віднайти власну ідентичність” [10, с. 39].

Питання ідентичності людей і спільнот є засадничим для розуміння СДЦ у плані її адаптації помісними церквами, однією з яких є УГКЦ. Справді, коли заходить мова про буття церкви в умовах місцевих культур, прийнятим у соціальній доктрині католицизму є термін “інкультурація”. Під ним розуміють адаптацію християнства в ту чи іншу культуру та зустрічне збагачення цієї культури християнськими цінностями [2, с. 322; 11, с. 220]. І тут надibuємо стратегічне, на нашу думку, застереження Папи Івана Павла II: “Коли ми хочемо уникнути відродження партикуляризмів чи крайніх націоналізмів, мусимо зрозуміти, що звіщання Євангелія повинно бути одночасно глибоко вкорінене в культурні особливості і відкрите на злиття у вселенськість, що є засобом взаємообміну і спільного збагачення” [10, с. 15]. Своєю чергою така постановка проблеми актуалізує перед помісними церквами питання самоусвідомлення, у тому числі розуміння специфіки східного богослов'я [10, с. 11-12].

Процеси внутрішньоцерковного осмислення, і ситуація в УГКЦ тому приклад, призводять до доповнення помісними церквами загальнокатолицької СДЦ. Відбувається також акцентування на позиціях доктрини, до яких локальні традиції через обставини особливо чутливі. Так, стає можливим говорити про розвиток соціальних учень окремих церков. Очевидно, що, перебуваючи у рамках соціальної доктрини Католицької церкви, УГКЦ не має потреби дублювати її. СДЦ дозволяє плекати свої традиції і на їх основі реагувати на потреби місцевого суспільства. Таким чином, на загальнокатолицькому рівні можна вести мову про СДЦ та соціальне вчення, водночас як УГКЦ на їх основі безпосередньо розвиває своє соціальне вчення.

Характерними рисами східного богослов'я майбутній глава УГКЦ С. Шевчук у 2000 р. назвав подвійність методики богопізнання: через містичний досвід та аналіз “сотвореної дійсності”; тісний зв'язок між богословствуванням та літургійним життям; важливість спадщини Отців церкви як учителів життєвих правил взаємин між Богом та людиною; унітарність та відсутність інтересу до систематичності, зумовлена потребою спершу пережити проблему, а вже потім висловлювати свій погляд; екуменічний потенціал [12, с. 41-45]. Доречним також було пояснення Л. Гузара у передмові до “Катехизму Католицької церкви” 1992 р., виданого українською мовою у 2002 р. Високо оцінивши цей документ, Верховний архієпископ зазначив: “З часом і наша церква дасть своїм вірним богословські пояснення на основі власної традиції” [5, с. 3]. Таким поясненням став виданий у 2011 р. “Катехизм Української греко-католицької церкви: Христос – наша Пасха” [7, с. 7].

У Катехизмі наголошено: “Світ і суспільство є місцем відносин людини з Богом... У центрі уваги церкви – людська особа та її діяльність, яка має суспільно-політичний і духовний виміри” [7, с. 275]. Принципи христоцентричності й антропоцентричності у вченні УГКЦ

переплітаються. Вся діяльність людини постає у світлі зміни світу та “спасительного посланництва” Христа, який “діє у серцях людських силою Духа Свяго”. Так з’являється трактування християнського життя як відповідь на Боже покликання [7, с. 275].

Українська греко-католицька церква у її соціальному вченні постає як церква, що усвідомлює відповідальність за суспільство та його вдосконалення. Однак наведені тези – це не продукт виключно спекулятивного мислення. Свою позицію вчительський уряд УГКЦ за підтримки мирян практикував, обстоює і водночас формулює та вдосконалює впродовж багатьох років активного залучення церкви у суспільні процеси. Ще 26 серпня 1992 р. глава УГКЦ кардинал М. І. Любачівський оголосив: “Тепер нам треба застосовувати соціальну науку церкви в нашому щоденному житті. Це значить, що як церква ми не можемо обмежуватися лише літургійним життям і проповіданням Божого слова, а маємо бути всюди, де наш народ потребує” [13, с. 70]. Подібні наміри щодо всебічної турботи про суспільство ієрархи УГКЦ проголошували неодноразово. Передусім ідеться про оцінку перебігу тих чи інших процесів на відповідність християнським нормам та про заклики дотримувати цих норм.

Природно, що з огляду на складнощі посттоталітарного суспільства у поле зору вчення УГКЦ регулярно потрапляють проблеми політики і влади, економіки, багатства і зубожіння. Зрозумілими є і часом бурхливі реакції у відповідь на критику церкви. Тому вважаємо за доцільне наголосити, що оскільки євангелізація, як завдання церкви, полягає у навчанні і поширенні вчення, необхідності праці й боротьби за справедливість, це не може не зачіпати поля діяльності держави і сфер, які можна характеризувати як світські.

Активність УГКЦ, її вихід за церковне подвір’я часто призводить до конфліктів на кшталт звинувачення церкви у втручанні в політику, економіку тощо. Запорукою уникнення хибного трактування мотивів церкви як усучіль ситуативних чи корисливих є обов’язкове врахування СДЦ та соціального вчення УГКЦ. Ключ до їх пізнання – релігійно-антропологічний характер соціальної доктрини і вчення церкви, тобто згадане вище намагання досягнути цілісну природу людини та її покликання. “Християнська антропологія живить і підтримує пастирську діяльність з інкультурації віри, спрямовану на те, щоб силою Євангелія відновити зсередини критерії оцінки сучасної людини, цінності, що зумовлюють її рішення, спосіб життя і мислення” [2, с. 322]. Таке окреслення мети передбачає нормативний характер теоретичних побудов церкви і потребу розглядати їх з описаного щойно кута зору. Позаяк функцією нормативних теорій є створення мисленнєвих проєктів, а їх мета – “дія, а не пізнання як таке” [14, с. 95].

Справді, мета СДЦ і соціального вчення УГКЦ – виховання, просвітництво та орієнтування християн і всіх людей доброї волі. Про пізнання як відкриття тут не йдеться. Можна простежити ще одну подібність між СДЦ та соціальним ученням церкви, з одного боку, та нормативними теоріями – з другого: якщо описативно-аналітичні теорії займаються *res gestae* (скоєними діями), то нормативні – *res gerendae* (справами, які належить зробити). Також у нормативній теорії дискутуються значні сподівання щодо ціннісної спільноти – спільноти тих, хто поділяє певні цінності [14, с. 75]. Утім про неможливість цілковитої ідентифікації СДЦ та соціального вчення УГКЦ як нормативної теорії свідчить уникнення ними комунітаристської дилеми: занадто великої близькості до суспільних практик, що мають закріпити їх реалізацію [14, с. 92]. Таке уникання – гарантія динамічності доктрини (вчення). Тож розгляд СДЦ і соціального вчення УГКЦ з урахуванням нормативізму – не намагання втиснути їх у вузькі рамки, а перспективний засіб операціоналізації.

Вивчення потенціалу і перспектив розвитку соціального вчення УГКЦ, з огляду на присутній у самому вченні нормативізм, має значні перспективи в релігієзнавстві. Особливо з огляду на посилення уваги до загальних умов буття релігії у глобалізованому і постмодерному світі.

Глобалізація і постмодерн усувають закономірне для попередніх парадигм мислення протистояння між релігіями, а також між релігією загалом та наукою, церквою і державою як претендентами на володіння кінцевою істиною. Постмодернізм у методологічному плані негативно ставиться до релігії, оскільки та претендує на наявність універсальної, абсолютної істини [15, с. 8]. Проте на практиці до заперечення будь-якої істини, до агностицизму, доходить рідко. Радше під впливом постмодерну замість конфлікту між носіями істини та не-істини чи часткових істин відкривається можливість діалогу. Глобалізація і постмодернізація не залишають для УГКЦ іншого виходу, як діалог, посилюючи властиві християнству горизонтальні виміри взаємин “людина-людина” на тлі перенесення взаємин “людина-Бог” у приватну сферу [15, с. 11; 16, с. 40, 41; 17, с. 88, 90].

Загалом в умовах постмодернізації, як її розуміє Р. Інглегард, змінюється парадигма у підході до поняття “розвиток”. На відміну від попередніх часів модерну, його тепер не розглядають як вестернізацію, демократизацію, залучення до “вищої” моралі чи рух до наперед визначеної і спільної для всіх суспільств мети [18]. Розвиток у сучасних умовах – це ще й збереження та плекання автентичності. Небезпека втрати цивілізаційними й культурними ареалами, націями і народами їхньої ідентичності, культурних основ, на яких століттями ґрунтувалося їхнє окремішне існування та самоусвідомлення, призвели до того, що епоха глобалізації стала часом піднесення ідентифікаційних рухів: національних та релігійних, які часто взаємодоповнюють одні одних і виступають як складники етнорелігійного, етносоціального

та етнополітичного комплексів суспільств. Тож глобалізація спричиняє не лише приватизацію релігії, а й відновлення її впливу [19, с. 42; 20, с. 10; 21, с. 58; 22, с. 10].

В описаних обставинах соціальне вчення УГКЦ набуває додаткового поштовху до інкультурації. А оскільки сприймання культурних і релігійних норм – частина соціалізації, то інкультуроване вчення церкви здатне виступати чинником збереження ідентичностей людей і спільнот за усвідомлення загальнолюдської єдності [23, с. 24-25, 29, 31; 24, с. 30; 25, с. 22, 28-29]. Адже релігія для вірного – сфера відтворення родового буття, у тому числі етнічних і національних вимірів [26, с. 560; 27, с. 82].

Через прийняття вірними вчення церкви своє вираження знаходять комунікативно-трансляційна та соціально-організуюча функціональність релігії, що відіграє важливу роль у соціалізації людини [24, с. 39; 28, с. 11]. Зазвичай це веде до збереження стабільності суспільства. Проте одночасно ця функціональність спонукає індивіда до реформаторської, творчої діяльності. Оскільки ставить перед ним певні норми, що їх зобов'язує дотримувати, узгоджувати з ними індивідуальне та суспільне буття [29, с. 31]. Відтак соціальне вчення, яке УГКЦ пропонує українському суспільству, здатне не тільки вберегти це суспільство від деструкції, про що свідчить історичний досвід ХХ ст. Це вчення може стати ще й тим чинником, що змінює соціум.

Розгляд сутності соціального вчення УГКЦ, його специфіки на тлі загальнокатолицької СДЦ та перспектив його розвитку в умовах глобалізації і постмодерну дають змогу зробити такі висновки: УГКЦ розвиває соціальне вчення через засвоєння соціальної доктрини католицизму, осмислення власної спадщини та аналіз суспільних процесів. Основа її соціального вчення, як і основа СДЦ, – релігійна антропологія на основі Євангелія. Структурними принципами цього вчення є христоцентричність та антропоцентричність. Його функціональні принципи – спільного блага, субсидіарності та солідарності. Оскільки соціальне вчення УГКЦ розуміє світ як місце зустрічі людини з Богом, церква розвиває почуття відповідальності за цей світ і спонукає до вдосконалення всіх його аспектів. Перспективним є аналіз вчення УГКЦ як нормативної теорії, через яку церква пропонує суспільству певні цінності. Розвиток соціального вчення УГКЦ відбувається у напрямку наповнення його місцевими сенсами і формами, однак за збереження тісного зв'язку із вселенськими вимірами церкви.

Література

1. Яроцький П. Особливості розвитку соціального вчення католицизму / Петро Яроцький // Українське релігієзнавство. — 2001. — № 20. — С. 55–64.
2. Компендіум Соціальної доктрини Церкви. — К.: Кайрос, 2008. — 549 с.
3. Ioannes Paulus PP. II. Sollicitudo rei socialis. To the Bishops, Priests, Religious Families, sons and daughters of the Church and all people of good will for the twentieth anniversary of Populorum Progressio [Електронний ресурс] // Код доступу: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_30121987_sollicitudo-rei-socialis_en.html
4. Бадджо А. М. Християнське соціальне вчення: ідентичність та методологія / Антоніо Марія Бадджо // Соціальна доктрина церкви: збірник статей. — Львів: Свічадо, 1998. — С. 49–78.
5. Катехизм Католицької Церкви (Синод Української греко-католицької церкви). — Жовква: Місіонер, 2002. — 772 с.
6. Савчук О. І. Зародження та розвиток соціального вчення в українському греко-католицизмі / Олег Ігорович Савчук: дис... на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук. — К.: Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди Національної академії України, 2012. — 196 с.
7. Катехизм Української греко-католицької церкви: Христос — наша Пасха. — Львів: Свічадо, 2011. — 336 с.: 64 іл.
8. Коваленко Л. Передмова до серії "Джерела християнського суспільного вчення та служіння" / Леся Коваленко // Соціально зорієнтовані документи Української греко-католицької церкви (1989–2008) — (Джерела християнського суспільного вчення та служіння, 1) / заг. ред. Леся Коваленко. — Львів: Вид-во Українського католицького університету, 2008. — С. xii–xvii.
9. Декрет про Східні католицькі церкви // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. — Львів: Монастир монахів Студійського уставу. Видавничий відділ "Свічадо", 1996. — С. 171–186.
10. Іван-Павло II. Світло Сходу. Апостольський лист. — Львів: Місіонер, 2008. — 46 с.
11. Недавна О. Трансформації католицьких конфесій в роки Незалежності України / О. Недавна // Християнство доби постмодерну: колективна монографія. — К.: Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Українська Асоціація релігієзнавців, 2005. — С. 219–238.
12. Шевчук С. Ідентичність східного богослов'я / отець Святослав Шевчук // Богословія. — Т. 64. — 2000. — С. 35–48.
13. Слово блаженнішого Мирослава-Івана патріарха Любачівського до учасників Світового конгресу мирян помісної Української греко-католицької церкви // Соціально зорієнтовані документи Української греко-католицької церкви (1989–2008) — (Джерела християнського суспільного вчення та служіння, 1) / заг. ред. Леся Коваленко. — Львів: Вид-во Українського католицького університету, 2008. — С. 69-70.
14. Байме Клаус фон. Політичні теорії сучасності: пер. з нім. М. Култаєвої та М. Бойченка. — К.: Стило, 2008. — 396 с. — (Сучасна гуманітарна бібліотека).
15. Виговський Л. Вплив постмодернізму на характер функціонування релігійного комплексу в сучасних умовах / Л. А. Виговський // Українське релігієзнавство. — 2004. — № 30. — С. 4–12.
16. Бодак В. Релігія в культурному бутті особистості / В. А. Бодак // Українське релігієзнавство. — 2004. — № 30. — С. 34–44.
17. Колодний А. Християнство в контексті історії духовної ситуації в Європі / А. М. Колодний // Українське релігієзнавство. — 2009. — №51. — С. 86–100.
18. Инглегард Рональд. Модернизация и постмодернизация [Електронний ресурс] // Код доступу: http://iir-mp.narod.ru/books/inomezcev/page_1261.html
19. Беер П. Приватизація релігії і її вплив на громадськість у глобальному світі / Пітер Беер // Студії політологічного центру "Генеца". — 1998. — № 1. — С. 37–43.
20. Єленський В. Є. Релігія після комунізму. Релігійно-соціальні зміни в процесі трансформацій центрально- і східноєвропейських суспільств: фокус на Україні / Віктор Євгенович Єленський. — К.: КПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. — 419 с.

21. Mandelstam Balzer Marjorie. Whose Steeple is Higher? Religious Competition in Siberia // Religion, State & Society. — Vol. 33. — № 1. — 2005. — P. 57–68.
22. Rogers Douglas. Introductory Essay: The Anthropology of Religion after Socialism // Religion, State & Society.— Vol. 33. — № 1. — March 2005. — P. 5–18.
23. Бодак В. Християнський моральний імператив: культуротворчі можливості / В. А. Бодак // Українське релігієзнавство. — 2003. — № 27-28. — С. 22–32.
24. Виговський Л. Комунікативно-трансляційна функціональність релігії та основні форми її вияву / Л. А. Виговський // Українське релігієзнавство. — 2004. — № 29. — С. 29–39.
25. Пирог Г. Особливості системи християнських цінностей / Г. В. Пирог // Українське релігієзнавство. — 2004. — № 29. — С. 21–29.
26. Академічне релігієзнавство: підручник / за ред. проф. А. Колодного.— К. : Світ знань, 2000.— 862 с.
27. Филипович Л. Етнологія релігії / Людмила Филипович // Українське релігієзнавство. — 1999. — № 10. — С. 74–87.
28. Виговський Л. Система функціональності релігії та рівні її вияву / Л. А. Виговський // Українське релігієзнавство. — 2003. — № 27-28. — С. 4–13.
29. Пирог Г. Соціальні аспекти функціонування релігійних цінностей / Г. В. Пирог // Українське релігієзнавство. — 2003 — № 26. — С. 30–37.

The analysis of the nature of the Social teaching in the Ukrainian Greek-Catholic Church in context of its close relation with the Social doctrine of the Catholic Church is defined. The principles of the Social teaching are qualified. Author deals with the perspectives for evolution of the Social teaching in UGCC in times of globalization and postmodern.

Key terms: Ukrainian Greek-Catholic Church, Social teaching of the Church, Social doctrine of the Church.